

PRZEWODNIK

dla ludzi pełnych empatii

Ministerstwo Rodziny
i Polityki Społecznej

FUNDACJA
EDUKACJA
Z WARTOŚCIAMI

str.

3

Wstęp

4

Czym jest rodzina zastępcza?
Kto ma możliwość sprawowania funkcji rodzica zastępczego?
Jakie kryteria powinienem spełnić?

5

Dane statystyczne

6

Formy pieczy zastępczej

7

Na czym polega dobór rodzin zastępczych? Do którego miejsca powinienem się udać?
Zanim zdecydujesz się na rolę rodzica zastępczego, konieczne jest ukończenie specjalistycznego szkolenia

8

Komentarz rodzica zastępczego

9

Dane statystyczne
Obowiązki rodzica zastępczego

10

Jakie są korzyści z pełnienia roli rodziny zastępczej?

11

Jakie formy wsparcia finansowego są dostępne?

12

Dlaczego warto nawiązywać kontakt z innymi rodzinami zastępczymi?
Gdzie jest dostępne wsparcie od psychologa?
Jak można nawiązać kontakt z innymi rodzinami zastępczymi?
Kroki, które trzeba podjąć w celu zostania rodzicem zastępczym?
Czy jako rodzina zastępcza mam możliwość rozważania adopcji?

13

Czy rodzice zastępczy mają prawo do urlopów?
Prawo do czasowego niesprawowania opieki
Na jakie sposoby mogę faktycznie wpłynąć na decyzje dotyczące przyszłości i losów dziecka?

WARTOŚĆ KAŻDEJ RODZINY JEST NIEOCENIONA

Każdemu dziecku przysługuje prawo do beztroskiego dzieciństwa oraz prawo do ciepłego domu. W tym zwięzłym przewodniku o rodzicielstwie zastępczym znajdziesz szczegółowe kroki, które poprowadzą Cię przez proces ubiegania się o status rodzica zastępczego.

Przedstawiamy ścieżkę, która otwiera drzwi do nowej przygody i udzielamy wskazówek, jak radzić sobie w przypadku nieoczekiwanych sytuacji, które mogą się wydarzyć.

**„Rodziny zastępcze
są bezpiecznymi oazami
dla małych ludzi. ”**

Magdalena Rózcza

Czym jest rodzina zastępcza?

Rodzina zastępcza to zwykli ludzie, którzy dokonują niezwykłych czynów. To wsparcie oferowane dzieciom, które zostają pozbawione opieki swoich rodziców biologicznych. Dziecko, które znajduje opiekę w rodzinie zastępczej, otrzymuje od odpowiedzialnych dorosłych miłość, troskę i akceptację w trudnych chwilach swojego życia. To piękny dar dla dzieci, które potrzebują ciepła, wsparcia i miłości w trudnych chwilach. Rodzic zastępczy, podobnie jak każdy rodzic, jest obrońcą dziecka i zawsze powinien rozumieć swoją rolę w ten sposób. Codziennosc w rodzinie zastępczej to zarówno radość płynąca z osiągnięć i postępów podopiecznych, jak i sytuacje, które mogą wywoływać uczucie rozczarowania. Kluczem do sukcesu w wychowywaniu jest systematyczna praca rodzica zastępczego, otwartość na nowe doświadczenia i kontynuowany rozwój osobisty, który pozwala na stworzenie bezpiecznego środowiska do rozwoju dziecka. Jedynie w takich okolicznościach dziecko początkowo nieufne i zaniepokojone może rozwijać się zdrowo i nabierać pewności siebie.

Kto ma możliwość sprawowania funkcji rodzica zastępczego?

Rodzicem zastępczym może zostać każda osoba, niezależnie od swojego stanu cywilnego:

- ◆ para małżeńska,
- ◆ osoba niepozostająca w związku małżeńskim.

Jakie kryteria powinienem spełnić?

Najważniejsze to posiadać chęć pracy z dziećmi, być gotowym do działań, podejmowania wyzwań, mieć cierpliwość i serce pełne zrozumienia. Oczywiście, istnieją również aspekty formalne, które są dokładnie omówione, między innymi w artykule 42 ustawy dotyczącej wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Zgodnie z przepisami, rodzicami zastępczymi mogą zostać osoby, które:

- ◆ dają rękojmnię należytego sprawowania pieczy zastępczej – dotyczy to całokształtu sytuacji rodzinnej;
- ◆ nie były pozbawione władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest im ograniczona ani zawieszona;
- ◆ wypełniają obowiązek alimentacyjny (jeżeli dotyczy);
- ◆ nie są ograniczone w zdolności do czynności prawnych;
- ◆ nie figurują w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym;
- ◆ posiadają stałe źródło utrzymania (dotyczy rodzin niezawodowych);
- ◆ przebywają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- ◆ zapewnią odpowiednie warunki bytowe i mieszkaniowe, umożliwiające dziecku zaspokajanie jego indywidualnych potrzeb;
- ◆ są zdolne do sprawowania właściwej opieki nad dzieckiem, co zostało potwierdzone:
 - zaświadczeniem lekarskim (wystawionym przez lekarza POZ),
 - opinią o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia tej funkcji (wystawioną przez psychologa).

36 510

Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka

56 604

Liczba wychowanków w rodzinnej pieczy zastępczej

16 796

Liczba wychowanków w instytucjonalnej pieczy zastępczej

Dane statystyczne na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych (MRiPS 2022).

Dane obejmują wychowanków do 18 r. życia i pełnoletnich wychowanków przebywających w dotychczasowej pieczy zastępczej.

Formy pieczy zastępczej

◆ instytucjonalna

- ◆ placówki opiekuńczo-wychowawcze
- ◆ regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne
- ◆ interwencyjne ośrodki preadopcyjne

◆ rodzinna

- ◆ rodzinne domy dziecka
- ◆ rodziny zastępcze:
 - ◆ spokrewnione
 - ◆ niezawodowe
 - ◆ zawodowe, w tym:
 - specjalistyczne
 - pełniące funkcję pogotowia rodzinnego
 - zwykłe

Na czym polega dobór rodzin zastępczych? Do którego miejsca powinienem się udać?

Na wstępie, warto poszukać informacji, wpisując frazę "organizator rodzinnej pieczy zastępczej" w wyszukiwarkę internetową, dodając miasto swojego zamieszkania. W ten sposób uzyskasz adres i numer telefonu podmiotu, gdzie należy się zgłosić, aby rozpocząć proces kwalifikacji. Możesz także rozważyć kontakt z organizacją pozarządową, taką jak fundacja lub stowarzyszenie, które wspiera rodziny zastępcze. To miejsce, gdzie zdobędziesz praktyczne informacje na temat tego, jak wygląda rodzicielstwo zastępcze w praktyce.

Zazwyczaj są to instytucje takie jak Miejskie Ośrodki Pomocy Rodzinie, Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej lub Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie. Tam zostanie przeprowadzona wstępna rozmowa, w trakcie której omówione zostaną procedury, wymagania, warunki i możliwości związane z pełnieniem roli rodziny zastępczej. Możliwe będzie także złożenie pisemnego wniosku w tej sprawie. Spełnienie kilku kryteriów może wpłynąć na pozytywną zmianę w życiu dziecka.

Spotkanie z rodzinami lub osobami, które już są rodzicami zastępczymi, również może być wartościowe. Po podjęciu decyzji o woli pełnienia funkcji rodzica zastępczego, trzeba udać się do organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Zanim zdecydujesz się na rolę rodzica zastępczego, konieczne jest ukończenie specjalistycznego szkolenia.

Przed podjęciem tej ważnej roli, konieczne jest przejście specjalistycznego szkolenia. Uczestnictwo w szkoleniu pozwoli Ci lepiej przygotować się zarówno siebie, jak i swoją rodzinę do funkcji rodziny zastępczej, a także lepiej zrozumieć swoje motywacje do podjęcia tej decyzji. Szkolenie jest prowadzone w formie warsztatów i trwa zwykle około 3 miesięcy. Szkolenie obejmuje zagadnienia z zakresu prawa rodzinnego, praw dziecka, pedagogiki, psychologii rozwojowej i wychowawczej, oceny sytuacji rodzinnej dziecka, wiedzy o rozwoju fizjologicznym i zdrowiu dziecka, podstawowej wiedzy na temat uzależnień oraz informacje na temat zadań i kompetencji instytucji wspierających. Szkolenie obejmuje również praktyki w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub placówce opiekuńczo-wychowawczej, które pozwolą na bardzo bezpośrednie zapoznanie się z doświadczeniami

Jego celem jest przedstawienie kandydatom zasad funkcjonowania rodzin zastępczych, typowych wyzwań związanych z opieką zastępczą oraz sposobów radzenia sobie z nimi.

wychowawczymi rodzin, które sprawują pieczę zastępczą. Organizator pieczy zastępczej dostarczy także szczegółowe informacje dotyczące wymaganych dokumentów.

Komentarz rodzica zastępczego

Jesteśmy rodziną zastępczą ponad 15 lat. Ten czas pomógł nam zdobyć doświadczenie i nauczył nas, jak sobie radzić w sytuacjach, na które nie zawsze da się przygotować. Szkolenie, które odbyliśmy dla kandydatów, zapewniło nam możliwość zapoznania się z zasadami funkcjonowania rodziny zastępczej, uzyskaliśmy wskazówki, jak nawiązywać więź z dzieckiem, które ma problemy w relacjach. Jak przygotować się na kontakty z rodziną biologiczną dziecka i ich nie utrudniać. Należy być czujnym i obserwować rozwój dziecka, aby w razie jakichkolwiek nieprawidłowości szybko reagować, zapewnić diagnozę oraz opiekę specjalistów, rehabilitację czy terapię. Zaświadczenie kwalifikacyjne można uzyskać dopiero po przejściu całej procedury i zakończeniu szkolenia.

Małgorzata Michalska

22 887

Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych

10 738

Liczba rodzin zastępczych niezawodowych

2 885

Liczba rodzin zastępczych zawodowych
i rodzinnych domów dziecka

Dane statystyczne na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych (MRiPS 2022).
Dane obejmują rodziny utworzone dla wychowanków do 18 r. życia i pełnoletnich
wychowanków przebywających w dotychczasowej pieczy zastępczej.

Obowiązki rodzica zastępczego:

- ◆ zapewnia czasową opiekę i wychowanie dziecka, w przypadku niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców biologicznych,
- ◆ przejmuje opiekę nad dzieckiem na podstawie postanowienia sądu,
- ◆ umożliwia dziecku kontakt z rodzicami i innymi osobami bliskimi,
- ◆ osobiście sprawuje opiekę nad powierzonym dzieckiem,
- ◆ szanuje prawa dziecka.

Jakie są korzyści z pełnienia roli rodziny zastępczej?

- ◆ Robisz naprawdę ważną rzecz: masz wpływ na życie dzieci i często ich rodzin. Możesz być wsparciem, mentorem i osobą, która daje poczucie bezpieczeństwa.
- ◆ Realizujesz istotną misję, wpływając na życie dzieci oraz często na ich rodziny. Jesteś wsparciem i zapewniasz poczucie bezpieczeństwa.
- ◆ Pomagasz dzieciom, które często nie mają możliwości dorastania w rodzinie biologicznej lub adopcyjnej. Wspierasz dzieci przebywające w placówkach różnego typu (szczególnie w przypadku dzieci niepełnosprawnych), gdzie otrzymują wprawdzie rehabilitację i opiekę, lecz brakuje im najważniejszego – rodziny, nawet tej zastępczej.
- ◆ Masz wsparcie od koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, który pomaga w rozwiązywaniu trudności.
- ◆ Otrzymujesz wsparcie finansowe na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej.
- ◆ Otrzymujesz dodatkowe świadczenia na dzieci z systemu powszechnego.
- ◆ Czujesz się potrzebny i szczęśliwy, dając dziecku dom, troskę i miłość, którą być może nigdy wcześniej nie doświadczyło.
- ◆ Wspierasz rozwijającą się społeczność rodzin zastępczych w Polsce. Masz możliwość korzystania z wsparcia innych rodzin zastępczych i organizacji pozarządowych, które organizują różne wydarzenia i inicjatywy mające na celu wsparcie rodziców zastępczych.

Jakie formy wsparcia finansowego są dostępne ?

Dostępne są dwa rodzaje pomocy finansowej: **obligatoryjna** i **fakultatywna**.

Rodziny zastępcze niezawodowe, zawodowe oraz osoby prowadzące rodzinny dom dziecka otrzymują obligatoryjnie:

- ◆ Wsparcie na rzecz pokrycia kosztów utrzymania dziecka w kwocie nie niższej niż 1361 zł, a w przypadku rodzin zastępczych spokrewnionych – nie niższej niż 899 złotych miesięcznie, a dodatkowo świadczenie wychowawcze w wysokości 500+ (które od stycznia 2024 r. wzrośnie do 800+) oraz świadczenie Dobry Start,
- ◆ Jeśli dziecko posiada orzeczenie o niepełnosprawności, przysługuje mu dodatek na zwiększone koszty utrzymania w kwocie nie niższej niż 274 zł. Dla dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej zawodowej na mocy ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wsparciu i resocjalizacji nieletnich, przysługuje dodatek na poziomie nie niższym niż 274 zł.

Świadczenia fakultatywne, z których można skorzystać, to między innymi:

- ◆ Jednorazowe świadczenie na pokrycie kosztów związane z przyjęciem dziecka – wysokość tego świadczenia uzależniona jest od powiatu/organizatora rodzinnej pieczy zastępczej,
- ◆ Dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania (zależy od powiatu/organizatora),
- ◆ Świadczenie jednorazowe na pokrycie kosztów związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki,
- ◆ Rodzina zastępcza zawodowa i niezawodowa może otrzymać środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego oraz media. W przypadku rodzinnych domów dziecka i rodzin zastępczych zawodowych, w których wychowuje się więcej niż troje dzieci - jest to świadczenie obligatoryjne,
- ◆ Świadczenie na pokrycie kosztów przeprowadzenia niezbędnego remontu (wysokość zależna od powiatu). W przypadku rodzinnych domów dziecka jest to świadczenie obligatoryjne.

Jaka jest przewidziana pomoc dla rodziców zastępczych?

- ◆ Świadczenia finansowe na pokrycie kosztów utrzymania dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej.
- ◆ Zatrudnienie osoby do pomocy w opiece i wychowaniu, w zależności od typu rodziny zastępczej i liczby przyjętych na wychowanie dzieci. Uprawnienie to przysługuje także osobom prowadzącym rodzinny dom dziecka.
- ◆ Wsparcie koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.
- ◆ Bezpłatna pomoc pedagogiczna, psychologiczna i prawna w rozwiązywaniu zgłaszanych problemów.
- ◆ Bezpłatne szkolenia i grupy wsparcia.

Z rodziną zastępczą niezawodową, która posiada co najmniej 3-letnie doświadczenie jako rodzina zastępcza niezawodowa, zawarta może być umowa zlecenie o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej. Z tego tytułu przysługiwać będzie wynagrodzenie. Rodzina zastępcza zawodowa może zostać utworzona także bez wcześniejszego doświadczenia w wypełnianiu funkcji rodziny zastępczej niezawodowej.

Szczegółowe informacje w tym temacie zawiera ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Dlaczego warto nawiązywać kontakt z innymi rodzinami zastępczymi?

Dzielenie się doświadczeniami, omawianie sukcesów, radości i trudności, które mogą się pojawić, stanowią ogromne wsparcie zarówno dla nowych, jak i doświadczonych rodziców zastępczych. Każde dziecko, które trafia do rodziny zastępczej, przynosi ze sobą unikalne historie, przeżycia, a czasem także wyzwania, traumy lub problemy zdrowotne, z którymi rodzice mogą się spotkać po raz pierwszy, co może sprawiać wrażenie wyzwania i być trudne do zrozumienia. Kontakty i konwersacje z innymi rodzicami zastępczymi sprzyjają wartościowej wymianie doświadczeń i wskazówek, co skraca czas potrzebny na rozwiązywanie problemów oraz udzielanie odpowiedzi na istotne pytania i wątpliwości. Nikt nie będzie w stanie lepiej zrozumieć rodzica zastępczego niż osoba, która codziennie przejmuje tę samą wyjątkową rolę.

Gdzie jest dostępne wsparcie od psychologa?

Wsparcie psychologiczne jest dostępne u organizatora rodzinnej pieczy zastępczej lub w poradniach psychologiczno-pedagogicznych. Zachęcamy również do rozważenia kontaktu z organizacjami pozarządowymi, które świadczą wsparcie psychologiczne i terapeutyczne.

Jak można nawiązać kontakt z innymi rodzinami zastępczymi?

Rodziny zastępcze można odnaleźć w organizacjach pozarządowych, takich jak stowarzyszenia lub fundacje wspierające rodzicielstwo zastępcze. Można je również spotkać podczas pikników związanych z Dniem Rodzicielstwa Zastępczego oraz na szkoleniach organizowanych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej i Miejskie Ośrodki Pomocy Rodzinie.

Kroki, które trzeba podjąć w celu zostania rodzicem zastępczym, obejmują następujące fazy:

- Etap I - Przedłożenie niezbędnych dokumentów.
- Etap II - Przeprowadzenie oceny warunków mieszkalnych i bytowych.
- Etap III - Spotkanie z psychologiem i pedagogiem.
- Etap IV - Udział w szkoleniach i zdobycie kwalifikacji.

Czy jako rodzina zastępcza mam możliwość rozważania adopcji?

Rodzina zastępcza ma szansę na adopcję dziecka, które jest pod jej opieką, pod warunkiem, że sytuacja prawna dziecka jest wyjaśniona, czyli gdy sąd pozbawił rodziców władzy rodzicielskiej, rodzice zrzekli się władzy rodzicielskiej lub nie żyją.

Czy rodzice zastępczy mają prawo do urlopów?

Pracownikom, którzy przyjęli dziecko na wychowanie lub przyjęli je jako rodzina zastępcza niezawodowa, przysługuje urlop macierzyński/tacierzyński. Zgodnie z przepisami kodeksu pracy, pracownik, który przyjął dziecko na wychowanie jako rodzina zastępcza (z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej), ma prawo do urlopu o podobnych warunkach jak urlop macierzyński, trwającego od 20 do 37 tygodni, w zależności od liczby przyjętych dzieci. Jednak urlop ten nie może trwać dłużej niż do momentu, gdy dziecko skończy 7 lat, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego, nie dłużej niż do ukończenia przez nie 10 roku życia. Szczegółowe informacje dotyczące tych urlopów można znaleźć w art. 183 Ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. o Kodeksie pracy.

Prawo do czasowego niesprawowania opieki:

Zgodnie z art. 69 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej:

- 1) Rodzina zastępcza zawodowa oraz prowadzący rodzinny dom dziecka mają prawo do czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem w związku z wypoczynkiem, w wymiarze 30 dni kalendarzowych w okresie 12 miesięcy.
- 2) W okresie czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem w związku z wypoczynkiem rodzinom zastępczym zawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka przysługuje wynagrodzenie.
- 3) Rodzina zastępcza zawodowa lub prowadzący rodzinny dom dziecka informuje organizatora rodzinnej pieczy zastępczej o terminie czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem w związku z wypoczynkiem, nie później niż 30 dni przed jego planowanym rozpoczęciem.

Na jakie sposoby mogą faktycznie wpłynąć na decyzje dotyczące przyszłości i losów dziecka?

Obowiązkiem rodziny zastępczej jest świadczenie ciągłej opieki i prowadzenie procesu wychowania dziecka, obejmując wszystkie jego aspekty: zapewnienie podstawowych potrzeb, wsparcie emocjonalne, zapewnienie edukacji, troskę o zdrowie oraz rozwijanie zainteresowań. Sąd rodzinny może przyznać rodzinie zastępczej dodatkowe uprawnienia w kwestiach dotyczących edukacji, leczenia i czasu wolnego dziecka. W przypadku, gdy rodzice biologiczni zostaną pozbawieni praw rodzicielskich, to rodzic zastępczy może być ustanowiony przez sąd opiekunem prawnym, co oznacza, że ma on decydujący wpływ na wszystkie kwestie związane z życiem dziecka, zawsze kierując się jego najlepszym interesem.

JESTEŚ?

JUZJESTEM.INFO

Ministerstwo Rodziny
i Polityki Społecznej

FUNDACJA
EDUKACJA
Z WARTOŚCIAMI